

سیاست و سلوک حاکم

در آیین سیاسی شیخ اشراق

نوشین نظیری خامنه^(۱)

سیدعباس ذهبی^(۲)

بابک عباسی^(۳)

احمد بهشتی^(۴)

نظری او دربارهٔ قواعدی چون تشکیک، امکان اشرف، قهر و محبت و ذومراتب بودن عالم است و همانطور که عالم مثال – که ابداع سهروردی است – واسطهٔ عالم ماده و عالم انوار قاهره است، حاکم حکیم مرتبط با عالم مثال نیز واسطهٔ انسانها و خداوند و نیز فرشتگان است. حکومت حاکمی با ویژگیهای مورد نظر شیخ اشراق، ایدئالیستی و دست نیافتنی یا مختص برخی انسانها نیست بلکه وجود حاکمی با ویژگیهای مورد نظر او امری شدنی و واقعیت پذیر است. توجه چنین حاکمی، هم بر سعادت دنیوی مردم است و هم سعادت اخروی.

کلیدواژگان: سیاست، سلوک، حاکم، حکیم، عالم برتر، قطب، امام، خودشناسی، شیخ اشراق.

مقدمه

شیخ اشراق رساله‌یی مستقل در حکمت عملی برشته تحریر درنیاورده اما این بدین معنا نیست که او به حکمت عملی نپرداخته است، بلکه توجه او به

چکیده

«سلوک» در آیین سیاسی اشراقی سهروردی، واژه‌یی کلیدی است. سلوک با خودشناسی در مرحلهٔ فردی آغاز میگردد و شخص را تا مرحلهٔ اجتماعی و سیاسی و حکومت بر یک جامعه پیش میبرد. حاکم مورد نظر سهروردی، حکیمی است که از رهگذر این خودشناسی، پای در عوالم برتر، از جمله عالم مثال میگذارد که اولین عالم برتر بعد از عالم اجسام در اندیشهٔ شیخ اشراق است و با سیر در این عالم، واسطهٔ بین عالم انسانها و عالم خدا و فرشتگان میگردد. او با خودشناسی، سیر و سلوک در عالم مثال و اطاعت پروردگار به مرحلهٔ قطب، امام و ریاست عالم میرسد. سهروردی با قائل شدن به مرتبهٔ قطب برای حاکم و نیز کسی که قادر است با عالم مثال مرتبط باشد و واسطهٔ انسانها و خداوند قرار گیرد، سیاست و حکومت و حاکمیت آرمانی و مدینهٔ آرمانی را با اندیشهٔ نوینی مورد بررسی قرار داده است. عقیدهٔ سهروردی در حکمت عملی و بویژه سیاست، مطابق و همدیاف با حکمت

* این مقاله برگرفته از رسالهٔ دکتری است. تاریخ دریافت: ۹۸/۶/۱۱ تاریخ تأیید: ۹۸/۹/۱۷

(۱). دانشجوی دکتری فلسفه و کلام اسلامی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران؛ nkh-naziri@yahoo.com

(۲). استادیار گروه فلسفه، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران (نویسنده مسئول)؛ falsafeh100@gmail.com

(۳). استادیار گروه فلسفه، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران؛ babak.abbassi@gmail.com

(۴). استاد گروه فلسفه، دانشکده الهیات، دانشگاه تهران؛ sadegh.beheshti@yahoo.com